

Examen VWO
2016

tijdvak 1
donderdag 12 mei
13.30-16.30 uur

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 36 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 66 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Beantwoord de vragen in correct Nederlands.
Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 De prijs van werk

De inleiding van de tekst 'De prijs van werk' bestaat uit alinea 1 en 2.

Na deze inleiding kan de tekst 'De prijs van werk' in vier achtereenvolgende delen worden onderverdeeld:

deel 1: Werkdruk en arbeid

deel 2: Werkdruk en politiek

deel 3: Werkdruk en samenleving

deel 4: Werk als individuele keuze

1p 1 Bij welke alinea begint deel 3, 'Werkdruk en samenleving'?

1p 2 Bij welke alinea begint deel 4, 'Werk als individuele keuze'?

In alinea 5 staan enkele inhoudelijke tegenstellingen centraal.

2p 3 Noem twee van deze inhoudelijke tegenstellingen.

Een schrijver kan gebruikmaken van stijlmiddelen om zijn mening overtuigender weer te geven.

1p 4 Citeer uit het tekstgedeelte van de alinea's 4 tot en met 6 een zin die duidelijk ironisch bedoeld is.

"Het gaat – kortom – slecht met het 'ons' in Nederland." (regels 140-142)

1p 5 Wat wordt bedoeld met "het 'ons'"?

In de tekst wordt gesteld dat de rechten van werknemers worden aangetast. Dit gebeurde "schijnbaar niet met al te grote moeite." (regels 70-71)

1p 6 Citeer een zinsnede uit de alinea's 7 tot en met 11 waarin dit "schijnbaar niet met al te grote moeite" op een andere manier wordt verwoord.

- 4p 7 Alinea 14 zou gelezen kunnen worden als een zelfstandige redenering. Benoem de verschillende onderdelen van deze redenering. Neem daartoe de eerste en de derde kolom van onderstaand schema over en vul die verder in. Kies daarbij uit de volgende termen: conclusie, constatering, hypothese, oorzaak, precisering, stelling, tegenwerping, voorbeeld, voorwaarde, uitwerking.

Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3
zin 1	Natuurlijk, er zijn best werknemers die van baan willen veranderen.	
zin 2	Dan zijn ze op zoek naar 'een nieuwe uitdaging' of willen ze gewoon meer geld verdienen.	
zin 3	Een nieuwe baan mag in de optiek van de werknemers echter niet ten koste gaan van hun baanzekerheid.	
zin 4	'Het gaat niet om baanzekerheid, het gaat om werkzekerheid', haasten werkgevers zich daarbij aan te tekenen.	< al gegeven > Tegenwerping
zin 5	Werknemers zouden zich volgens hen niet zo druk moeten maken over hun contract, ze moeten er gewoon voor zorgen dat ze aantrekkelijk blijven voor werkgevers.	
zin 6	Maar dat is een wereld van verschil: baanzekerheid is een recht, werkzekerheid een gunst.	

- 1p 8 Welke functie heeft alinea 15 ten opzichte van het tekstgedeelte dat bestaat uit de alinea's 13 en 14?
- A afweging
 - B samenvatting
 - C voorbeeld
 - D weerlegging

In alinea 9 wordt een mensbeeld geschetst dat volgens de tekst ten grondslag ligt aan de huidige maatschappelijke situatie.

- 1p 9 Welke negatieve consequentie heeft dit mensbeeld, gelet op alinea 9 en 15? Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

In de tekst wordt de verantwoordelijkheid voor het overmatige ziekteverzuim impliciet bij bepaalde groeperingen gelegd.

- 1p 10 Wie heeft volgens de tekst deze verantwoordelijkheid voor het overmatige ziekteverzuim?
- A de vakbeweging en wetenschappers die de ontwikkelingen geen tegengas bieden
 - B de volksvertegenwoordigers die de maatschappij vormen met hun besluiten
 - C de werkgevers die de werknemers in toenemende mate aanzetten tot flexibel werken
 - D de werknemers zelf die het druk hebben met de combinatie werk, zorg en studie

In de tekst wordt met regelmaat gebruikgemaakt van argumentatie.

- 1p 11 Van welk type argumentatie wordt voornamelijk gebruikgemaakt? van argumentatie op basis van
- A gezag
 - B kenmerk
 - C oorzaak en gevolg
 - D overeenkomst en vergelijking
 - E voorbeelden

- 1p 12 Met welke zin wordt het doel van de tekst 'De prijs van werk' het best omschreven?

De tekst is ervoor bedoeld

- A aan de lezer duidelijk te maken dat de politiek het toelaat dat er te hoge eisen aan werknemers worden gesteld en dat alleen de werknemers zelf daar verandering in kunnen brengen.
- B aan de lezer uiteen te zetten hoe de eisen vanuit de arbeidsmarkt veranderd zijn en de lezer ervan te overtuigen dat deze veranderingen een negatieve invloed op de maatschappij hebben.
- C de lezer duidelijk te maken welke mechanismen gezamenlijk de arbeidsmarkt beïnvloeden en de lezer ervan te overtuigen dat alleen een goede voorbereiding tot betere individuele kansen leidt.
- D de lezer te informeren over de veranderingen op de arbeidsmarkt en in de maatschappij en de lezer ertoe aan te zetten meer eigen verantwoordelijkheid voor de maatschappelijke positie te nemen.

- 3p **13** Welke drie van onderstaande zinnen zijn inhoudelijk gezien juist volgens de tekst 'De prijs van werk'? Noteer de nummers van deze zinnen.
- 1 'Baanzekerheid' en 'arbeidstijdverkorting' komen nauwelijks meer voor in het Haagse woordenboek.
 - 2 Bewust kiezen politici het mensbeeld van de flexibele mens als basis voor hun beleidskeuzes.
 - 3 De huidige flexibilisering van de arbeidsmarkt is inhoudelijk niet verdedigbaar.
 - 4 De laatste jaren ervaren mensen veel meer stress door hun werk.
 - 5 Politieke problemen leiden tot problemen op de arbeidsmarkt.
 - 6 Wetenschap moet geld opleveren.
- 3p **14** Welke drie van onderstaande zinnen bevatten zo belangrijke informatie dat ze zeker in een samenvatting van de tekst 'De prijs van werk' zouden moeten worden opgenomen? Noteer de nummers van deze zinnen.
- 1 De eisen die de arbeidsmarkt tegenwoordig stelt, zijn een gevolg van politieke keuzen.
 - 2 De Nederlandse arbeidsmarkt kent volgens een aantal hoogleraren al erg veel flexibiliteit.
 - 3 Men had vroeger meer tijd voor activiteiten in de privésfeer.
 - 4 Problemen zoals toenemend ziekteverzuim worden op een verkeerde manier aangepakt.
 - 5 Sinds in 2008 de crisis uitbrak, zegt ruim de helft van de werknemers nog meer werkdruk te ervaren.
 - 6 Studenten zijn tegenwoordig meer bereid een hoge studielening af te sluiten.
 - 7 Tegenwoordig leidt de arbeidsmarkt tot kansongelijkheid en stress bij werknemers.

tekstfragment 1

Voor minister-president Rutte is het onvermijdelijk dat we zekerheden opgeven. "Dé manier om kwijt te raken wat we hebben, is vast te houden aan wat we hebben", sprak hij in zijn H.J. Schoo-lezing. Daar zit een kern van waarheid in. Maar de boodschap zou veel beter te verteren zijn als je niet zou voelen dat het steeds dezelfde mensen zijn die profiteren van "het opgeven van zekerheden", terwijl anderen het nakijken hebben. Hoger opgeleiden, de commerciële jongens, de mensen die slim door het systeem weten te manoeuvreren, gaan erop vooruit en de rest heeft het nakijken. Volgens een recente studie van het Amsterdamse Instituut voor Arbeidsstudies is de rijkste 10 procent van Nederland er sinds het einde van de jaren zeventig 23 procent op vooruitgegaan, terwijl de armste 10 procent juist 30 procent heeft ingeleverd. Maatschappelijke veranderingen zijn beter te verkopen als de overheid niet de concurrentie, maar de verbinding tussen burgers zou benadrukken. Misschien zouden we dan ook tot de conclusie komen dat sommige zekerheden niet meer te handhaven zijn. Maar dan zou de pijn tenminste eerlijk verdeeld worden.

naar: Peter Giesen

uit: de Volkskrant, 9 november 2013

- 1p 15 Citeer uit het tekstfragment 1 de zin die nauw aansluit bij de hoofdgedachte van tekst 1.

In tekstfragment 1 worden beweringen gedaan over inkomensveranderingen van verschillende sociaal-economische groeperingen.

- 1p 16 Bij welke alinea uit tekst 1 sluiten deze beweringen het meeste aan?

Tekst 2 Te groot voor kennis

Hieronder staan zes beweringen over alinea 1.

- 2p 17 Kies de drie beweringen die het meest van toepassing zijn en noteer de nummers van je keuze.

In de eerste alinea wordt

- 1 de aanleiding voor het schrijven van de tekst genoemd.
- 2 de betrekkelijke waarde van het werk van Weinberger getoond.
- 3 de hoofdgedachte van de tekst geformuleerd.
- 4 de kennis die de schrijver over dit onderwerp heeft, geëtaleerd.
- 5 een poging gedaan de lezer welwillend te stemmen.
- 6 Weinberger geïntroduceerd als een deskundige op het gebied van internet en kennisdeling.

In de tekst wordt beschreven hoe onze houding ten opzichte van kennis is veranderd.

- 3p 18 Vat de ontwikkeling hiervan gedurende de afgelopen eeuwen samen: geef daarbij een aanduiding van elk tijdperk en karakteriseer de op dat moment dominante houding ten opzichte van kennis. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.

"het wordt tijd voor een andere strategie." (regels 113-114)

- 2p 19 Leg uit wat de huidige strategie inhoudt en wat het doel is van de huidige strategie. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

Op een aantal plaatsen wordt in de tekst ondubbelzinnig afstand genomen van het gedachtegoed van Weinberger.

- 3p 20 Citeer uit het tekstgedeelte dat bestaat uit de alinea's 3 tot en met 6 drie woorden of woordgroepen waaruit dat duidelijk wordt.

"wiskundige wijsheden die althans ik maar zeer ten dele kan volgen." (regels 90-92)

- 2p 21 Welke twee interpretaties van bovenstaand citaat zijn verdedigbaar? Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.

Tekst 3 Sylvie en Rafaël tonen de morele crisis aan

- 1p 22 "Badend in ons morele gelijk, ontwijken we de spiegel." (regels 8-9)
Wat zou deze spiegel tonen? Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.
- 2p 23 Wat is volgens de tekst het verschil tussen waarden en normen?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.
- 1p 24 Van welk type argument wordt vooral gebruikgemaakt in de tekst?
van argumentatie op basis van
A gezag
B oorzaak en gevolg
C overeenkomst en vergelijking
D voorbeelden
- In de tekst wordt gebruikgemaakt van woorden met een bepaalde gevoelswaarde om een algemeen gebrek aan zelfkritiek uit te drukken.
- 2p 25 Citeer uit alinea 1 en 2 drie afzonderlijke woorden of woordgroepen waarmee dat gebrek aan zelfkritiek op die manier wordt uitgedrukt.
- 3p 26 Leg uit waarom Sylvie en Rafaël de morele crisis aantonen, zoals de titel stelt. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 50 woorden.

Tekst 4 Mens, leer te sterven!

- In alinea 1 komen, al dan niet expliciet, meerdere tegenstellingen aan de orde.
- 3p 27 Noem vier van deze tegenstellingen.
- "Politiek is gereduceerd tot biopolitiek, oftewel: administratief beheer van de productieve diersoort mens." (regels 26-29)
- 1p 28 Citeer uit het tekstgedeelte dat bestaat uit alinea 2 tot en met 6 de zin die op meer karikaturale wijze dezelfde mening verwoordt.
- De tekst bevat redeneringen op basis van oorzaak en gevolg.
- 1p 29 Wat voor soort redeneringen bevat de tekst daarnaast vooral?
redeneringen op basis van
A gezag
B kenmerken
C vergelijking en overeenkomst
D voorbeelden

- In alinea 5 wordt geschreven over de 'gezondheidsparadox'.
- 3p 30 Leg deze paradox uit en benoem in je uitleg beide delen en de conclusie. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.
- 1p 31 Welke van onderstaande omschrijvingen geeft het doel van de tekst het beste weer?
Het doel van de tekst is de lezers
- A aan te zetten tot verwerping van de huidige biopolitiek, zodat er ruimte komt voor een andere visie op ziekte en dood.
 - B te attenderen op hun weinig natuurlijke houding ten opzichte van de dood als onderdeel van het leven.
 - C te doordringen van de noodzaak tot mentaliteitsverandering, zodat de dood weer wordt geaccepteerd als onderdeel van het leven.
 - D te informeren over ontwikkelingen in de zorg, zodat de noodzaak van een grotere acceptatie van de dood duidelijk wordt.

Tekst 5 Oorlog en criminaliteit

In alinea 1 worden twee criteria besproken om te bepalen of iets oorlog is of criminaliteit.

- 2p 32 Welke twee criteria zijn dat?

Alinea 4 en 5 bevatten samen een redenering. Geef deze redenering weer in onderstaand schema. Een deel van deze redenering is al opgenomen in onderstaand schema.

- 4p 33 Neem het schema over en vul de ontbrekende gegevens aan.

Voorlopig standpunt	< al gegeven> Het is beter veel politie op straat te hebben dan tanks en vliegtuigen.
Argument 1	
Argument 2	
Voorbehoud	
Argument bij het voorbehoud	
Conclusie	< al gegeven> Wie in vrede investeert, krijgt welvaart en veiligheid op straat er gratis bij.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

- In alinea 6 is sprake van een fatale kringloop.
- 2p **34** Geef deze fatale kringloop weer. Baseer je antwoord op alinea 6. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

De tekst eindigt met de conclusie: "we worden er zelf niet slechter van". (regels 117-118)

- 1p **35** Hoe wordt deze conclusie onderbouwd?
- A** Oorlogslanden doen de inspanningen voor de mensenrechten teniet.
 - B** Oorlogslanden kunnen andere landen meeslepen in hun conflicten.
 - C** Oorlogslanden zijn economisch gezien niet aantrekkelijk voor ons.
 - D** Via oorlogslanden beïnvloeden criminelen de buitenlandse politiek.

De essentie van de tekst is samen te vatten aan de hand van de volgende twee vragen:

- 1 Waarom is het beter om geen onderscheid te maken tussen oorlog en criminaliteit?
 - 2 Waarom en hoe zou de aandacht verlegd moeten worden?
- 3p **36** Geef deze samenvatting. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je samenvatting niet meer dan 50 woorden.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.